

[Time: 2.30 Hrs]

[Marks:75]

Please check whether you have got the right question paper.

- N.B:
1. All questions are compulsory.
 2. Figures to the right indicate full marks.
 3. Students answering in the regional language should refer in case of doubt to the main text of the paper in English.

Q.1 Answer **any two** of the following **15**

- A) Explain the approaches to the origin of trade unions.
- B) Explain the bargaining theory of wages.
- C) Write a note on employment security and efficiency.

Q.2 Answer **any two** of the following **15**

- A) Critically examine the System approach to industrial relations.
- B) Explain the concept of Post Fordism in relation to Industrial relations.
- C) Explain human relations school and organizational behavior approach.

Q.3 Answer **any two** of the following **15**

- A) Trace the history of trade union movement in India.
- B) Explain the meaning and types of strikes.
- C) Explain the causes and consequences of industrial disputes.

Q.4 Answer **any two** of the following **15**

- A) Describe the role of Tripartism in Industrial Relations in India.
- B) Explain the role of Employers' organizations in Labour – Management relations.
- C) What are the objectives of workers participation in management.

Q.5 Write short notes on **any three** of the following **15**

- A) Evolution of trade unions in India
 - B) Class conflict approach to industrial relations
 - C) Contract labour in India
 - D) Functions of the International Labour Organization
-

[वेळ: २.३० तास]

[गुण: ७५]

कृपया तुम्हाला योग्य प्रश्नपत्रिका मिळाली आहे का ते तपासा.

सूचना: १. सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.

२. उजवीकडील आकडे पूर्ण गुण दर्शवतात.

३. प्रादेशिक भाषेत उत्तर देणाऱ्या विद्यार्थ्यांनी शंका असल्यास पेपरच्या मुख्य मजकुराचा इंग्रजीमध्ये संदर्भ द्यावा.

- प्र.१ खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. १५
- अ) कामगार संघटनांच्या उगमाचे दृष्टिकोन स्पष्ट करा.
- ब) मजुरीचा सौदा सिद्धांत स्पष्ट करा.
- क) रोजगार सुरक्षा आणि कार्यक्षमता यावर टीप लिहा.
- प्र.२ खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. १५
- अ) औद्योगिक संबंधांसाठी प्रणालीच्या दृष्टिकोनाचे परीक्षण करा.
- ब) औद्योगिक संबंधांच्या संदर्भात पोस्ट फोर्डिझमची संकल्पना स्पष्ट करा.
- क) मानवी संबंध स्कुल आणि संस्थात्मक वर्तन दृष्टिकोन स्पष्ट करा.
- प्र.३ खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. १५
- अ) भारतातील कामगार संघटना चळवळीचा इतिहास सविस्तर स्पष्ट करा.
- ब) संपाचा अर्थ आणि प्रकार स्पष्ट करा.
- क) औद्योगिक विवादांची कारणे आणि परिणाम स्पष्ट करा.
- प्र.४ खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. १५
- अ) भारतातील औद्योगिक संबंधांमधील त्रिपक्षीयतेच्या भूमिकेचे वर्णन करा.
- ब) कामगार-व्यवस्थापन संबंधांमध्ये नियोक्ता संघटनांची भूमिका स्पष्ट करा.
- क) व्यवस्थापनात कामगारांच्या सहभागाची उद्दिष्टे कोणती आहेत?
- प्र.५ खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. १५
- अ) भारतातील कामगार संघटनांची उत्क्रांती
- ब) औद्योगिक संबंधांतील वर्ग संघर्ष दृष्टीकोन
- क) भारतातील कंत्राटी कामगार
- ड) आंतरराष्ट्रीय कामगार संघटनेची कार्ये